

(ก)

การศึกษาองค์ความรู้ด้านสมุนไพร เพื่อค้นหาแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟู
สมุนไพรพื้นบ้าน ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชาติชาย รัตนศิริ จำริญ วงศ์จันทร์ เพ็ชร ธิรัญโกเมนทร์

บทคัดย่อ

ในอดีต ชุมชนบนพื้นที่สูงที่อยู่ห่างไกล ห่างไกลความเจริญ ห่างไกลการบริการ ของรัฐใน
ด้านสุขภาพ มีการศึกษาทดลองใช้พืช สัตว์ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ในการรักษาดูแลสุขภาพและสืบทอดกันมาจนเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันเมื่อมีความเจริญเข้าถึง บริการของรัฐเข้าถึง ชุมชนชาว
ไทยภูเขาบนพื้นที่สูง ให้ความสนใจต่อสมุนไพร ตำรับยาพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยมาก
และผู้รู้ ด้านตำรับยาส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ หากไม่มีการสืบทอด วันหนึ่งภูมิปัญญาที่มีค่า
นั้น คงจะสูญหายไปกับกาลเวลา

การดำเนินการศึกษาองค์ความรู้ด้านสมุนไพร เพื่อค้นหาแนวทางการอนุรักษ์ และการฟื้นฟู
สมุนไพรพื้นบ้าน โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงานได้ดำเนินการใน
2 ชุมชน ที่เป็นชาวไทยใหญ่ บ้านแม่ละนา และชนเผ่ามูเซอดำบ้านห้วยเฮี้ยะ โดยอาศัย ผู้รู้ ผู้สนใจ
และชุมชน มาร่วมกันดำเนินการ รวบรวมข้อมูล องค์ความรู้สมุนไพร เพื่อนำมาร่วมกันค้นหา
แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟู การใช้สมุนไพร

ผลจากการศึกษา พบว่าในบริเวณพื้นที่ของ 2 ชุมชน มีสมุนไพร 91 ชนิด แยกเป็นชุม
ชนชาวไทยใหญ่ 48 ชนิด และชุมชนชาวมูเซอดำ 43 ชนิด ตำรับยาชาวไทยใหญ่ 13 ตำรับ
ตำรับยาชาวมูเซอดำ 10 ตำรับ และแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูการใช้สมุนไพร บนพื้นที่สูง
พบว่ารูปแบบกระบวนการต้องเริ่มจาก การสร้างความสำนึก การศึกษาเรียนรู้จากของจริง และ
การปฏิบัติให้รู้ชัด เพื่อให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูสมุนไพรพื้นบ้าน บรรลุเป้าหมาย ก่อให้เกิดประโยชน์
แก่ชุมชน ชาวไทยภูเขาบนพื้นที่สูง ในการรักษาและดูแลตนเอง ด้วยตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้านต่อไป

**Title : Herbal knowledge based study for preservation and rehabilitation local herb
Tambon Pang Ma Pa Amphoe Pang Ma Pa , Maehongson province.**

**Researchers : Chartchai Rattanakeree
: Jamroon Wongchan
: Petch Hirankomaen**

Abstract

In the past, remote high land area were uncivilized, and far from Public health service. Health care was experimental used of plants and animal in their environment and developing into Local wisdom. Nowadays where public health service and civilization take place only a few of hill tribe people in high land area are interesting in herbal and local medicine. Most of medicine men are oldest person without transfer know how valuable wisdom will time invasion.

The study of herbal knowledge based for preserving and rehabilitation local herb by participation and sharing knowledge based process implemented in 1Tai-Yai in Mae Lana and 1 black Lahu in Huay Hae. Group discussion was conducted by key informant interesting group and villager. Data and knowledge based was collected aim to preserving and rehabilitation herbal used approach.

The result of this study find that in 2 communities there are 91 kind of herbal , 48 kind of Tai-Yai and 43 kind of Black Lahu with 13 Tai-Yai's medicine formula and 10 Black Lahu's formula. The approach for preserving and rehabilitation herbal used in high land area are build up perceives, learning on an existing basis and practical used of local herb.